

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÁSATÁSAI ÉS LELETMENTÉSEI 1984-BEN

L. WOLF MÁRIA—SIMÁN KATALIN

Arka-Dános-völgy

Az Arkáról Regécre vezető országos kék turistaút mellett, a Dános-völgy bejáratánál neolitikus település nyomait, néhány jellegtelen cserepet, kőszilánkokat, paticsdarabokat találtunk.

Simán Katalin

Arka-Szamarút

Arka község felett, az Arkáról jövő dűlőút elágazásától kb. 200 méterre Boldogkőváralja felé, az úttól a falu felé egy kb. 20×20 méteres területen neolitikus csereptöredékeket és kőszilánkokat gyűjtöttünk.

Simán Katalin

Alsószolca-Tóstor

1983-ban Papp Géza helyi lakos, Petőfi u. 19. sz. alatti telkén házépítés közben késő avar sírokat bolygatott meg. 1984 őszén, miután a ház mögötti kertből betakarították a termést, újabb sírok keresésébe fogtunk. A ház alapjától (amelyben 5 sírt tártunk fel 1983-ban) észak felé 30 méterre jelöltük ki a I. sz. szelvényt. Ebben csak egy üres sírt találtunk.

A következő, a házhoz közelebbi II. szelvényben 3 sír került elő. Az egyik, bolygatott sírban két férfi maradványait találtuk összedobálva a sír közepére, és két öv, egy keskenyebb és egy szélesebb bőrvön öntött bronz, áttört indás vereteit, összesen 54 darabot. Előkerültek egy kékes-zöldes üveg pohár töredékei is.

A három méter mély sír feltárása közben fa sírpítmény maradványait figyeltük meg.

Lovász Emese

Egerlövő-Homokpart

Az 1984-es ásatási szezonban a homokbánya déli partfalában folytattuk a germán jellegű temető feltárását. Újabb 26 sír került elő (22–47. sírok), valamint három szemétdög. A sírok tájolása Ny–K-i (kis eltérésekkel), néhány pedig D–É-i. Mélységük változó. Megfigyelésünk szerint a sekélyebben temetettek a rabolatlanok. Többségük bolygatott, általában térdtől lefelé a helyükön találtuk a vázrészeket.

Leletek: besimított díszű, és kézzel formált kis edények, orsógombok, vaskések, ezüst, poncolt díszű korongfibula, hasábszüngös ezüst- és bronzfűlbevaló, borostyán-, üvegpaszta és nagyméretű kalcium gyöngyök, bronz pénzek.

Lovász Emese

Felsővadász-Várdomb

Folytattuk az 1982-ben megkezdett leletmentő ásást. Változatlanul nagy számban fordultak elő a bükki kultúra klasszikus és késői fázisára jellemző edénytöredékek, némelyik vörös, sárga és fehér inkrusztációval díszítve. A rézkori emlékből kiemelés érdemel egy bádeni osztott tál töredéke. A bronzkori, hatvani és füzesabonyi kultúrák gazdag kerámiaanyagában egyaránt előfordultak a finom kidolgozású, kannelúrással díszített edények, valamint a nagyméretű tárolóedények töredékei. Újabb állatszobrocskák (sertés, vaddisznó) kerültek napvilágra, valamint említést érdemel egy bronz véső, s néhány érdekes csonttárgy: díszített csontnyél töredéke, különböző függők és tűk.

További hat sírt tártunk fel, amelyek rézkoriak, illetve bronzkoriak. Sajnos legtöbbjüket mélyszántás megbolygatta vagy elpusztította.

S. Koós Judit–Losits Ferenc

Főny-Agyagos

1984. augusztus elején őskori kőbánya azonosításának kísérlete közben egy neolitikus jellegű magkövet találtunk.

Simán Katalin

Főny-Bors-patak völgye

Főnytől DK-re, a Csűr ház mellett, a patak bal partján hosszan elnyúló területen neolitikus telepnyom került elő, nagy mennyiségű szilánkanyaggal.

Simán Katalin

Hernádvécse-Majorság

1984. április 12-én terepbejárást végeztünk Hernádvécse határában. A falu déli végétől kb. 500 méterre, a Garadnára vezető út jobb oldalán, a Petri-patak partján kb. 50×50 méteres területen középkori lelőhelyet találtunk. A lelőhelyen óriási fekete foltokból – amelyek valószínűleg házak maradványai – XIII–XV. századi cseréptöredékeket gyűjtöttünk. A helybéli öregek elmondása szerint itt valamikor házak, kocsmák és földesúri majorság állott, innen nyerte nevét is ez a határrész. Feltehetőleg a középkori Vécse néhány házának nyomára bukkantunk.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Hidasnémeti-Borházdűlő

Folytattuk az 1983-ban megkezdett feltárást. A felső paleolitikus település északi és nyugati szélét sikerült megtalálni. A rétegek a domb teteje felé dőlnek, nem lehet megállapítani, hogy dél felé mekkora a kiterjedése. Az előkerült leletanyag az előző évvel. Az idei ásás során az azonos leletanyagot két, egymástól kb. 10–15 cm vastag steril réteggel elválasztott szintben találtuk meg. Elszórtan faszén is került elő. Ltsz.: 85. 2. 1–181.

Simán Katalin

Hidasnémeti-Kece alja

Az ásatási területtel szemközti oldalon terepbejárás során néhány jellegtelen cserepet és neolit jellegű kőanyagot gyűjtöttünk. Ltsz.: 85. 3. 1–8.

Simán Katalin

Hidasnémeti-Omlástető

Az ásatási területtől K-re eső domb oldalában felső paleolit jellegű, az ásatási anyagnál talán valamivel archaikusabb anyag került elő, elszórtan. Telepjelenséget nem észleltünk. Ltsz.: 85. 4. 1–13.

Simán Katalin

Ináncs-Borsfalva

Gál András mezőőr (Ináncs, Kossuth u. 101.) kőbaltát, csonteszközt és cserepeket hozott be a múzeumba. 1984 októberében megtekintettük a helyszínt, amely a Hernád és a Csíkos folyók között található. A lelőhely egy erősen lekopott, mélyszántás által bolygatott domb, felszínén nagy mennyiségű cseréptöredék. Az összegyűjtött leletanyag a füzesabonyi kultúra klasszikus időszakára jellemző, feltehetően egyrétegű településből származik.

S. Koós Judit–L. Wolf Mária

Kesznyéten-Szerűskert

Pusztay Imre, a kesznyéteni Szabadság Tsz növénytermesztési ágazatvezetője értesítette a múzeumot, hogy a tsz szociális épületének alapozásakor cserepeket és csontokat találtak. A leletmentés során két csontvázas sír helyét azonosítottuk, feltártunk 14 sírt s három objektumot rögzítettünk, ahol cserepekre figyeltek fel. A temető két ritusú. Mellékletek között korongolt füles bögrék, korsók, tálak, orsógombok, bronz karperecpárok, aranyozott bronz hajkarikák, vaskések, csigák, üvegpasztá-, agyag- és borostyángyöngyök találhatóak, amelyek alapján a temetőt szkíta-korinak határozhatjuk meg.

B. Hellebrandt Magdolna

Kisgyőr–Arany J. u.

Mészáros István Kisgyőr-Mocsolyás telepi lakos értesítette a múzeumot, hogy építkezés közben állatcsontokat és cserepeket találtak. A leleteket az Arany János utcai óvoda bővítésekor, a kazánház építésénél, 180–200 cm mélységben találták.

Az alapot gép ásta, a falakat felhúzták. A cserepek bronzkoriak. Az állatcsontok, lófogak múlt századi kerámiával együtt kerültek elő.

B. Hellebrandt Magdolna–Révész László

Korlát-Pást

Az ásatással egyidőben végzett terepbejáráson Korlától DNy-ra, Pást nevű helyen neolitikus és császárkori cseréptöredékeket, kőszilánkokat gyűjtöttünk.

Simán Katalin

Korlát-Ravaszyuktető

Folytattuk az 1983-ban megkezdett ásatást a középső őskőkori nyíltszíni bányában és műhelyben. Az 1983. év tavaszán végzett geofizikai felmérések alapján két kutatóárok-
kal megpróbáltuk meghatározni a szálkőzet kiterjedését – eredménytelenül.

Az ásatás során az előző évi kutatóárkokban folytattuk a mélyítést. Az előkerült leletanyag alapján úgy tűnik, két kitermelési korszakot lehet elkülöníteni, rétegtanilag azonban mindeddig nem sikerült az anyagot szétválasztani. Viszonylag nagy mennyiségű faszenet gyűjtöttünk a szelvényekben.

Simán Katalin

Korlát-Ravaszyuktető

Az ásatással egyidejűleg feltérképeztük a hegy déli oldalának őskori település-
nyomait. A Korlátra vezető útról induló földút mentén, valamint a domb déli lejtőin
mindenhol neolitikus anyagot találtunk, jellegtelen durva kerámiával, a kőanyag alapján
feltehetően középső vagy késő neolitikus időszakból. Ettől északkeletre, az ásatástól
nyugatra a felszínen nagy mennyiségű paleolit szórvány anyag (szakócák, kaparók, szilán-
kok) került elő. A Ravaszyuktető legmagasabb pontja alatti szántón felső paleolit jellegű
anyagot találtunk. Az utóbbi két lelőhelyen, illetve az ásatás közvetlen környezetében
neolitikus anyagot egyáltalán nem találtunk.

T. Biró Katalin–Simán Katalin

Mád-Kakashegy

1984 októberében obszidián minta gyűjtése közben a Kakashegy nyugati oldalában
kovakitermelő helyre bukkantunk. A kitermelésről, illetve a helyi feldolgozásról nagy-
méretű magkövek és számos szilánk tanúskodik. Ugyanekkor találtunk egy darab szakóca-
töredéket, amely helyidegen limnokvarcitből készült, és amelyet a Bábonyi körbe illeszt-
hetünk be.

T. Biró Katalin–Simán Katalin

Mezőcsát-Csicske

1984 szeptemberében dr. Táboros Sándor mezőcsáti tanártól írásbeli bejelentés
érkezett a miskolci Herman Ottó Múzeumba, hogy Mezőcsát, a Csicske-dűlőben régé-
szeti leletanyag került elő, többek között egy nagyméretű, ábrázolással díszített kő is.
A helyszíni szemle során megállapítottuk, hogy a levélben említett kő egy ovális alakú,
140×50×30 cm nagyságú, orans pózban lévő emberalakkal díszített féldombormű.

Ugyanitt egy kissé kiemelkedő dombon vegyes őskori és Árpád-kori lelőhelyet is
találtunk, kb. 100×100 méteres területen. A lelőhely nyugati oldalán több, az eke által
megbolygatott sírt is észleltünk. A féldomborművel díszített követ beszállítottuk a mú-
zeumba.

A területen 1984-ben a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Geofizikai Tanszéke
magnetométeres méréseket végzett, különös tekintettel arra a részére, ahol a sírok elő-
kerültek, ugyanis közelükben több kötőrmelék, habarcs és paticsdarab arra utal, hogy egy
templom is állhatott itt.

S. Koós Judit–Révész László–L. Wolf Mária

Mezőkövesd–Vajda utca

A miskolci TIGÁZ Vállalat vezetőségének bejelentése szerint Mezőkövesd határában, a Budapest felé vezető főút mellett a 133-as kilométerkőnél csővezeték fektetése során edénytörödékek kerültek elő. Ugyanitt, a Matyó Mgtsz gépjavitó állomásának építése során 1974-ben B. Hellebrandt Magdolna végzett leletmentést. Akkor egy avar sír került elő (HOM Rég-Ad.: 1058–1974.).

Most e lelőhelytől kb. 600 méterre északra a szántóföldön edénytörödékeket, állatcsontokat találtunk. A belső peremdiszes, hullámvonalas törödékeket a IX–X. századra datálhatjuk. Leletmentő ásatással megkíséreltünk további adatokat nyerni az érdekesnek ígérkező telepről, de sajnos eredménytelenül. A hajdani objektumokat részben a talajerózió, részben az intenzív földmunkák teljesen megsemmisítették. A második ásónyomnál mélyebben edénytörödékeket sehol sem találtunk. A felszíni leletek arra elégségesek, hogy itt egy mára már elpusztult IX–X. századi település helyét lokalizáljuk.

Révész László

Miskolc–Kánástető

1984 októberében leletmentő ásatást folytattunk a helyszínen, amelynek során tisztáztuk a lelőhely rétegsorát. A régészeti leletek az interglaciális talaj felett második interstadiális talajképződményhez kötődnek. Koruk a mai pleisztocén kronológia szerint a Brorup interstadiális.

Ringer Árpád

Miskolc–Kiskőbánya, Nagy-Ágazat

1984 augusztusában leletmentő ásatást folytattunk a területen. 16 m²-t tártunk fel. A munka során 286 db kovaszilánk és 8 db típusos eszköz került elő. A leletek tipológiai-lag alsó paleolit jellegűek. A paleolitikok három szintben – a lösz alján, a kavicsrétegben és a fosszilis talajban – feküdtek.

Ringer Árpád

Miskolc–Szép-hegy

Miskolctól északra, a Szép-hegy és a Bábonyiérc találkozásánál egy kis dombháton felső paleolitikus anyagot gyűjtöttünk. A nyersanyag túlnyomó többsége avasi limnokvarcit, emellett megtalálható kisebb mennyiségben a Tatár-árki üveges kvarcporfir, és az Észak-Magyarországon csak az aurignaci kultúrára jellemző kékesszürke, fehér patinás kova. (Ltsz.: 85. 19. 1–30.)

Simán Katalin

Nyékládháza 3. sz. Kavicsbánya

A nyékládházi Kavicsbánya Vállalattól bejelentés érkezett, hogy a 3. sz. bánya területén, a Debreceni tó mellett földhordás közben csontokat és cserepeket találtak.

A leletmentés során megállapítottuk, hogy a markoló egy szakálhái település, valamint egy császárkori germán temető egy részét pusztította el. A temetkezés csontvázas, urnás és szórthamvas, ez utóbbiban rendkívül érdekes, négyszögletes, áttört bronz övdíszeket, négyszögletes szíjszorító lemezzel ellátott, trapéz alakú csatot, valamint egy hármasszögletes szíjfelosztó lemezt találtunk.

S. Koós Judit

Novajdrány–Sárvár

Abkorovics László novajdrányi erdész a portáján egy vaskardot és egy vaskést talált. A 60,5 cm hosszú kard mellett megtalálta a hüvely egy részét is, amelyen hegyesen végződő függesztő van. A vaskés hosszú nyelvű, nyele szögletesen lehajló kampóban záródik. A leletek Szabó Sándorhoz, az Encsi Helytörténeti Gyűjtemény vezetőjéhez kerültek, aki azokat átadta a múzeumnak. A kard és a kés feltehetően császárkoriak.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Regéc–Kunhegy

1984 augusztusában a Kunhegyen kőzetgyűjtést végeztünk. Ennek során a hegy K-i oldalában a helyi dácitból készített eszközök, szilánkok kerültek elő. Kora meghatározhatatlan.

Simán Katalin

Rudabánya

Holló Zsolt, rudabányai lakos telkükön arany pénzt talált, amelyet osztálytársainak eladott. A tanulók a pénzt az Óra-Ékszerkereskedelmi Vállalat különféle boltjaiban próbálták értékesíteni. A múzeum Nagy Szabolcs éremgyűjtő segítségével tudomást szerzett a pénzről, és arról, hogy időközben a tanulók értékesítették azt. Az üzlettel folytatott megbeszélés eredményeképpen a múzeum megvette a keleti gót aranypénzt.

B. Hellebrandt Magdolna–Szekeres Árpád

Sajópálfala–Kenderföldek

Balázs Benjámín (Sajópálfala, Szabadság u. 93.) háza mögött a kertben emésztőgödört ásott. A 76 cm vastag humusz alatt sárga agyagos talajban égett agyagdarabokat és egy csontvázat talált. A helyszínen megállapítottuk, hogy újkőkori paticsfalú házmaradvány került elő, melyben porózus anyagú, vastag falú cseréptöredékek voltak, és a melléklet nélküli csontváz, melynek tájolása É–D. A paticsos foltba beástak egy újabb, fekete, faszenes kitöltésű gödrot, amely korongolt, hullámvonal díszű, középkori edénytöredékeket tartalmazott. A csontváz mélysége 130 cm, a paticsos beásás alja 137 cm, a középkori beásás mélysége 169 cm.

B. Hellebrandt Magdolna

Szendrő–Büdöskütpuszta, dombtető

1984. április 13-án terepbejárást végeztünk a területen, melynek során a domb tetején, a platón kb. 600×50 méteres vegyes őskori, többnyire bronzkor cserepekből álló lelőhelyet találtunk.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Szendrő–Büdöskütpuszta, vasút mellett

1984. április 13-án terepbejárást végeztünk a területen, melynek során közvetlenül a vasút mellett, a Büdöskütpusztára vezető út és a polgárvédelem épületei közötti területen egy kb. 50×50 méteres neolitikus lelőhelyet találtunk, sok cseréptöredékkel és három obszidián eszközzel.

L. Wolf Mária–Simán Katalin

Szendrő–Gacsai

Az 1984-es ásatást megelőzően a templom és a település egyes részein felderítő jellegű geofizikai kutatást, nevezetesen rádiófrekvenciás térerősség és dipol elektromos rétegszelvényezés méréseket végeztünk. Ezek eredményeit felhasználva bukkantunk a település néhány újabb objektumára. Ahol a geofizikai mérések a legpregnánssabb eredményt mutatták, egy több korszakhoz tartozó gödörregyüttest tártunk fel: három egymásba ázott Árpád-kori, amelyek közül az egyiket egy őskori gödörbe ásták, három őskori gödör és egy árok több részlete került itt elő.

Az Árpád-kori objektumok közül egynek a formáját tudtuk teljes egészében megállapítani, a másik kettőt a későbbi beásások részben elpusztították. Az ovális alakú, 4,7×3 méter nagyságú gödör falai erősen rézsűsek, északi, keleti és nyugati fala alá kis szakaszon fülkét is vájtak. A nyugati és a keleti fülkék mellett egy-egy karólyukat is találtunk. Bejárata délről nyílik, szabályos lépcsősor vezet az objektum belsejébe. A lépcsők közül kettő enyhe lejtésű padkában folytatódik az objektum keleti fala mentén. A leghosszabb padkába az objektum déli fala mellett két kisebb és egy nagyobb cölöpyukat vájtak, részben a rézsűs oldalfal alá. Ezek feltehetően valamiféle belső berendezés nyomai.

A másik két Árpád-kori gödör formája jóval egyszerűbb. A leletanyag nagyfokú azonossága miatt nehéz megállapítani az objektumok időbeli sorrendjét, valószínűnek látszik, hogy mindhárom a XIII. század folyamán használták.

L. Wolf Mária

Szendrő–Garadna

A területről Poharanszki János két bronzkori bögrét ajándékozott a Herman Ottó Múzeumnak, amelyek korábbi mezőgazdasági munkák során kerültek elő. Elmondása szerint a helyszínen sok cseréptöredék, paticsdarabok és kőépületre utaló nyomok is voltak.

L. Wolf Mária

Tiszabábolna és Tiszavalk között

Tiszabábolna és Tiszavalk között a Tiszavalki főcsatormán átvezető 2. híd közelében egy homokbányában egy késő bronzkori urna került elő, benne hamvakkal és bronz karpereccel.

Lovász Emese